

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора психологічних наук, професора Кобця Олександра Володимировича професора кафедри психології Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини на дисертацію Липки Арсена Олеговича «Психологічна динаміка розвитку професійної відповідальності майбутніх психологів», поданої до захисту в спеціалізовану вчену раду ДФ 58.082.050 Західноукраїнського національного університету на здобуття ступеня доктора філософії із спеціальності 053 Психологія

Актуальність теми дисертації спричинена неперехідною значущістю громадянської й, зокрема професійної, відповідальності кожного свідомого громадянина в напружених воєнних реаліях сьогоденної України. Водночас у глобалізованому світі названа відповідальність визначається пріоритетною темою соціогуманітарної теорії та повсякденної суспільної практики. Тому формування та актуалізація професійної відповідальності становить одну з головних передумов побудови європейської держави і демократичного громадянського суспільства. Адже відповідальною є та особа, яка добре усвідомлює процеси і наслідки своїх учинків, здатна сама приймати важливі життєві рішення й адекватно рефлексувати власні дії. І це, вочевидь, найбільше стосується державних структур, приватних корпорацій, сім'ї як соціального інституту і малої групи, окремої людини, партій та громадянських організацій та рухів. Від того, наскільки професійно відповідальними будуть їхні керманічі, керівники та головні діячі, врешті-решт й залежить у підсумку новітній історичний поступ України від посттоталіризму до когорта високорозвинених країн світу. Враховуючи нинішній високий запит суспільства стосовно феноменології професійної відповідальності, то стає зрозуміло, що у цьому контексті немаловажним постає фахова відповідальність психологів від компетентності яких залежить гармонізація психічного здоров'я народонаселення нашої країни та осіб, котрі потребують невідкладної психосоціальної допомоги.

Новизна дослідження та одержаних результатів. Наукова новизна кваліфікаційної роботи А.О. Липки сутнісно полягає в тому, що з допомогою задіяння сучасних дослідницьких засобів (понять, категорій, принципів, підходів, методів, процедур) уперше аргументовано закономірності професіогенезу фахової відповідальності майбутніх психологів закладів вищої освіти, що організовані у форматі вчинкової чотирискладової структури: ментально-когнітивного, емоційно-мотиваційного, конативно-вольового, морально-духовного компонентів. Автором вперше доповнено назву структурного складника вказаної відповідальності – когнітивного, терміном «ментальний», що створюється у такому понятійному поєднанні як «ментально-когнітивний», обґрунтовано його психологічний зміст і феноменологію, яка ним пояснюється, а також зrealізовано сутнісне наповнення кожного із компонентів професійної відповідальності значеннєво-смысловими засобами неklasичного психологічного пізнання. Окрім того, у дисертації вперше експериментально досліджено динаміку розвитку чотирьох компонентів професійної відповідальності майбутніх психологів контрольних та експериментальних груп на бакалаврському і магістерському рівнях підготовки у єдності із психологічними факторами відповідальної ефективності, що дало змогу отримати психологічні профілі профвідповідальності психологів, створити класифікацію показників для кожного з компонентів і для визначення загального рівня розвитку цієї інтегральної риси особистості. У роботі подальшого обґрунтування набули психодіагностичні засоби вивчення динаміки професійної відповідальності психологів як фахової діяльності, що підтвердили свою емпіричну доцільність та надійність.

Кваліфікаційна робота Арсена Липки виконана згідно з планом науково-дослідної роботи кафедри психології та соціальної роботи Західноукраїнського національного університету на теми: «Психодидактичні технології освітніх взаємодій та їх розвивальний потенціал» (номер державної реєстрації 0119U101004), «Психосоціальне деталювання суспільних та

особистісних подій як технологія мислевчинання» (номер державної реєстрації 0123U104568).

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків, пропозицій. Дисертація виконана на належному теоретичному рівні та з ґрунтовим емпіричним підтвердженням. Визначення об'єкта і предмета дослідження, формулювання його мети та завдань, впливає з ретельного опрацювання літературних джерел; у роботі детально обговорено доречність гіпотез, методів та емпіричної бази пошуку, визначено алгоритм формування вибірок, використано надійні методи статистичної обробки матеріалу, що дозволило автору отримати об'єктивні, достовірні і переконливі дані відносно підтвердження психологічної динаміки взаємозалежного покомпонентного розвитку відповідальності психолога у процесі його професійного становлення.

Загальна характеристика роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків до кожного із них, загальних висновків, списку використаних літературних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації – 232 сторінки, з них основний зміст складає 193 сторінки. Робота містить 12 таблиць та 8 рисунків. Список використаних літературних джерел охоплює 156 найменувань, з них 23 іноземною (англійською) мовою. Обсяг додатків становить 25 сторінок.

У вступі достатньою мірою наведено дані щодо актуальності та обґрунтування теми дисертаційного дослідження. Автором компетентно сформульовано мету, що конкретизована у завданнях роботи, визначено об'єкт та предмет дослідження, подано опис методів дослідження, розкрито наукову новизну та практичну значущість.

Перший розділ, що містить три підрозділи, обґрунтовує сучасні наукові погляди на проблему відповідальності і на її психосоціальні різновиди – соціальну, професійну, моральну, духовну та ін. У результаті теоретичного й методологічного аналізу автором здійснено критичний огляд, аналіз і синтез філософсько-психологічних ідей, концепцій та підходів до висвітлення

тематики відповідальності у науково-гуманітарному дискурсі. Водночас визначено відповідальність як необхідну умову і як найвагоміший чинник успішної реалізації професійної діяльності майбутніх психологів.

У другому розділі дисертації здійснена пізнавальна та емпірична аргументація психологічної моделі структурних складників професійної відповідальності психолога та обґрунтоване авторське категорійно-поняттєве поле її покомпонентного аналізу, що висвітлює становлення професіогенезу майбутніх психологів. Окрім того, подано розробку та апробацію програми експериментального дослідження психодинамічної структури професійної відповідальності здобувачів освітнього профілю, а також висвітлено її технологічну оргсхему емпіричного вивчення та здійснено психологічний аналіз результатів динамічного вивчення названої відповідальності.

У третьому розділі автором презентована експериментальна система підтвердження конструктивності теоретичної моделі розвитку професійної відповідальності психологів, основний зміст якої становить динаміка покомпонентного зростання вказаної відповідальності за етапами рефлексивно осмисленого психологічного експерименту. Автором подано результати перевірки впровадженої системи, що доводить її ефективність.

Вищезазначене дало змогу дисертанту якісно сформулювати одинадцять детальних висновків, які повністю відображають всі етапи проведеної роботи. Між завданнями дослідження і висновками розходжень немає. Доведені практичні результати роботи дозволяють використовувати основні здобутки дисертації у психологічній практиці.

Аналіз основної частини роботи дає змогу висновувати, що у процесі виконання дослідження основна мета досягнута, а дисертація є завершеною науковою працею.

Основні положення та висновки відображені у 4 наукових працях, опублікованих у фахових виданнях з психології. Зазначені публікації повною мірою висвітлюють основні наукові положення дисертаційної роботи.

Порушень академічної доброчесності у публікаціях автора та дисертації не було виявлено.

Поряд із загальною позитивною оцінкою дисертаційної роботи слід висловити такі коментарі та побажання:

1. Від дисертанта хотілося б почути аргументовану відповідь щодо доцільності концептуального переходу від розгляду явища відповідальна поведінка суб'єкта до феномена відповідального вчинку особистості психолога.

2. Серед запропонованих Вами підходів до розуміння тематики відповідальності особистості наявний гуманістичний підхід. Висвітліть його доцільність.

3. Доцільно було б уточнити засадничі процеси та спричинювальні чинники активізації становлення феномену професійної відповідальності психолога.

Висловлені коментарі та побажання не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації. Вона виконана на високому науковому рівні, матеріал викладено чітко обґрунтовано з використанням таблиць та рисунків. Всі положення, результати і висновки чітко аргументовані. Кваліфікаційна робота є цікавим, оригінальним та змістовним науковим дослідженням.

Завершеність дисертації в цілому та її відповідність встановленим вимогам. Кваліфікаційна робота Липки Арсена Олеговича «Психологічна динаміка розвитку професійної відповідальності майбутніх психологів» є самостійною, епістемологічно довершеною вагомою працею, що відповідає вимогам чинного законодавства, пропонує нові науково обґрунтовані закономірності і факти, що здійснюють суттєвий внесок у сучасну психологічну науку.

Загальний висновок. Висновуючи, є підстави зазначити, що за суспільною актуальністю, концептуальною евристичністю, теоретичним рівнем, науковою новизною і практичною значущістю, обсягом проведених емпіричних досліджень, доказовою базою кваліфікаційна робота Липки

Арсена Олеговича на тему «Психологічна динаміка розвитку професійної відповідальності майбутніх психологів» є самостійно виконаною і логічно завершеною науково-дослідною роботою, у якій отримані нові психологічно обґрунтовані результати. Дисертація повністю відповідає встановленим вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України №44 від 12 січня 2022 року, а її автор – Липка Арсен Олегович – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 053 Психологія.

Офіційний опонент:

професор кафедри психології
Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини,
доктор психологічних наук,
професор

Олександр КОБЕЦЬ

Підпис О. В. Кобця завіряю.

Ректор Уманського державного
педагогічного університету
імені Павла Тичини, доктор
педагогічних наук, професор

Олександр БЕЗЛЮДНИЙ

«28» червня 2024 року